

Skydda träd vid *grävning*

Varför är skydd vid grävning viktigt?

På begravningsplatser sker grävning ofta i direkt närhet till träd, exempelvis vid kist- och urngravar. Detta innebär att trädens rotsystem regelbundet påverkas av verksamheten. Eftersom rötterna är avgörande för trädens långsiktiga överlevnad, kan skador på rötterna leda till försämrad vitalitet, minskad stabilitet och i värsta fall att trädet dör. Att förstå hur rötter sprider sig och hur man arbetar varsamt vid grävning är därför avgörande för att bevara träden för framtida generationer.

Gör så här

Eftersom grävning sker löpande är det viktigt att vara förberedd och arbeta skonsamt i varje enskilt moment, snarare än att försöka undvika påverkan på rötterna helt.

Planera inför grävning

- Säkerställ att rätt utrustning finns på plats innan arbetet startar, exempelvis vatten, geotextil (duk) för att skydda blottade rötter samt såg och sekator för rena snitt.
- Var förberedd på att rötter kommer att påträffas och ha en plan för hur de ska hanteras utan att skadas i onödan.
- Minimera påverkan från transporter, upplag och maskiner i trädens närhet.

- Var särskilt uppmärksam på markpackning; kompaktering orsakar ofta större skador än enskilda rotsnitt.
- Vid omfattande arbeten eller osäkerhet, rådgör alltid med en arborist eller trädskunnig.

Under grävning

- Ha alltid vatten, geotextil och verktyg för rotbeskärning tillgängliga under hela arbetet.
- Frilägg rötter varsamt med handgrävning eller motsvarande metod där det är möjligt.
- Kapa rötter med rena snitt med sekator eller såg om de måste tas bort – slit aldrig av dem med maskin.
- Skydda blottade rötter mot uttorkning med fuktad duk eller liknande under hela arbetstiden.
- Undvik att exponera rötter under längre tid än absolut nödvändigt.
- Anpassa transporter och rörelser i området för att undvika onödig markpåverkan och rotskador.
- Skydda marken mot kompaktering genom att använda körplåtar eller andra tryckutjämnande lager vid oundviklig belastning.
- Håll schaktet så litet som möjligt och anpassa schaktets sträckning och utbredning vid behov, för att undvika att skada rötter som påträffas.

Efter grävning

- Efter avslutat arbete är det viktigt att ge trädet goda växtförutsättningar och säkerställa att markmiljön återställs på ett sätt som gynnar rottillväxt.
- Återställ marken varsamt och undvik att packa jorden i samband med återfyllning.
- Anpassa materialval och uppbyggnad så att marken blir tillräckligt bärig utan att försvåra framtida rottillväxt.
- Tillför organiskt material vid behov, exempelvis mulch (täckbark/flis), för att förbättra markstrukturen och minska avdunstning.
- Bevattna både i området där rötter kapats och i övriga delar av rotzonen, särskilt under torra perioder. Rotzonen är det område där trädets rötter breder ut sig, vilket oftast är minst lika långt som trädkronans utbredning.
- Var uppmärksam på förändringar i trädets vitalitet efter ingreppet.
- Följ upp trädet över tid, då effekter av rotskador ofta visar sig först efter flera år.

Vid osäkerhet kring ett eller flera av dessa moment bör en trädskunnig (enligt definitionen i SIS-standardens SS 990002:2025 Trädvård – Arbete vid träd – Skydd av träd vid planering och utförande) kontaktas.

Viktigt att känna till

Effekten av rotskador visar sig ofta först efter lång tid. Ett träd kan leva i flera år på lagrade resurser trots att det skadats så allvarligt att det aldrig helt kan återhämta sig. Ju färre rötter som skadas, desto större är chansen att trädet kan läka och leva vidare länge.

Ett träd med ett friskt och intakt rotsystem har betydligt bättre förutsättningar att klara framtida stressfaktorer. Om rötter måste kapas kan rätt hantering och kompensationsåtgärder hjälpa trädet att snabbare bilda nya rötter. Rena beskärningssnitt och bevattning är av stor vikt för trädets återhämtning..

Rötter har svårt att utvecklas i kompakterad mark. Att hålla marken i rotzonen fri från packningsskador är nödvändigt för att trädet ska kunna ta upp vatten och näring. Dessutom gynnas både dagvattenhantering och mikrolivet i jorden av en god markstruktur.

Det finns en svensk standard som beskriver hur träd kan skyddas vid byggnation och grävning. Denna standard heter SS 990002:2025 Trädvård – Arbete vid träd – Skydd av träd vid planering och utförande och finns tillgänglig via SIS hemsida.

Vanliga misstag att undvika

Vid arbete på begravningsplatser är det ofta summan av de återkommande, små misstagen som får störst negativ påverkan på träden över tid.

- Att påbörja arbeten nära träd utan rätt utrustning och planering på plats.
- Att skada rötter genom oaktsamhet vid grävning eller maskintransporter.
- Att kapa rötter ovarsamt eller lämna dem exponerade för uttorkning.
- Att underskatta effekten av tunga fordon och orsaka markkompaktering.
- Att inte anpassa arbetssättet efter de faktiska rotförhållanden som påträffas.

Checklista för förvaltaren

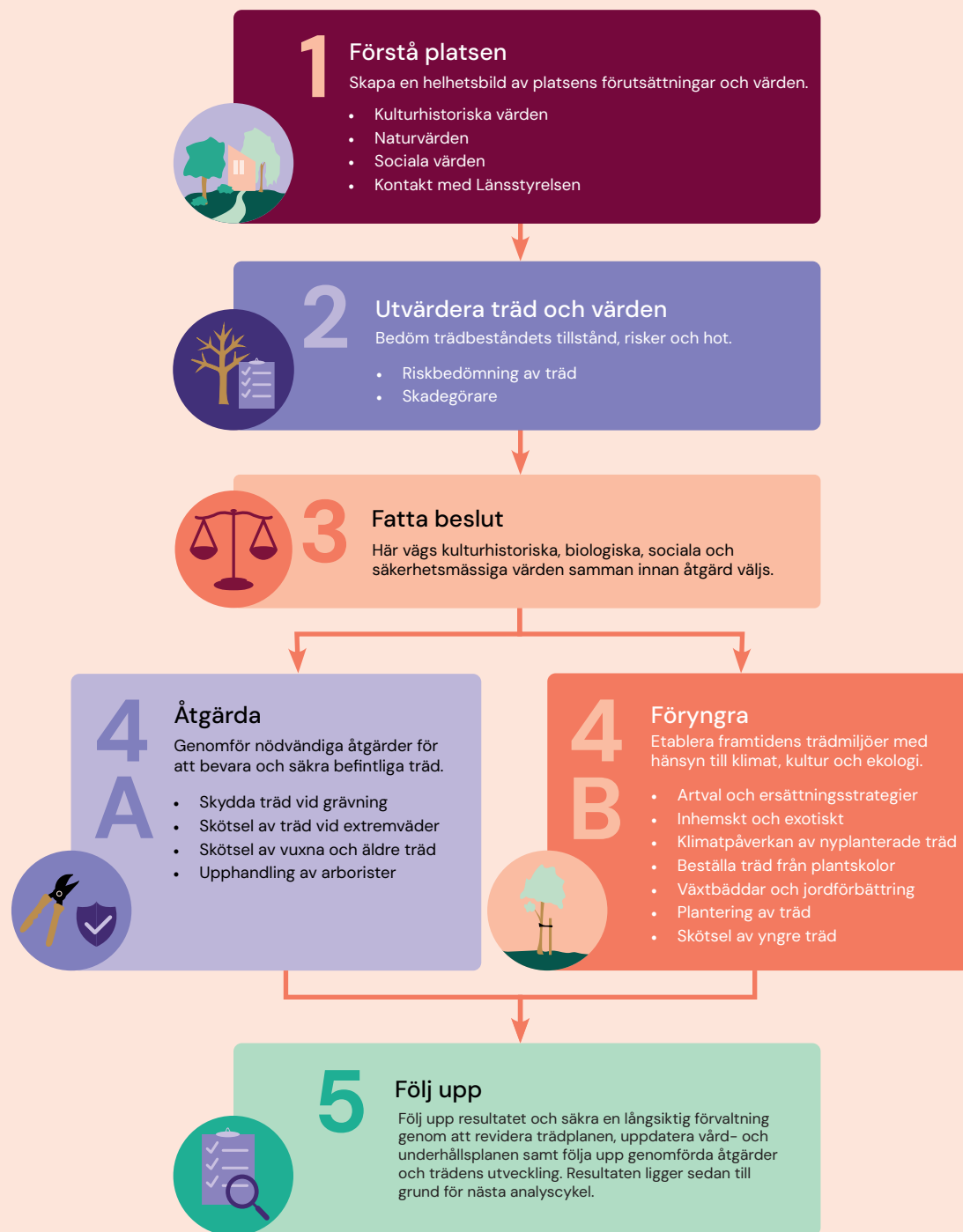
- ☐ Finns vatten, skyddsmaterial och verktyg för rotbeskärning tillgängliga vid arbetsplatsen?
- ☐ Är arbetssättet valt och anpassat för att hantera rötter varsamt?
- ☐ Har transporter och upplag planerats så att påverkan minimeras?
- ☐ Finns det rutiner för att skydda blottade rötter från uttorkning under arbetets gång?
- ☐ Vidtas åtgärder för att begränsa markkompaktering så långt det är möjligt?
- ☐ Finns en konkret plan för återställning, bevattning och långsiktig uppföljning?

Om att arbeta nära träd

Att gräva nära träd på en begravningsplats innebär en balansgång mellan att respektera platsens praktiska behov och att värna om det levande kulturarvet. Genom att använda rätt metoder kan vi skydda träden samtidigt som nödvändiga arbeten utförs. Det handlar om att agera med kunskap och försiktighet, så att träden kan fortsätta vara en bärande del av begravningsplatsens identitet och värde och samtidigt använda den för sitt huvudsyfte, gravsättning.

Process och samband mellan guiderna

Den här guiden är del av en serie om förvaltning av träd på *begravningsplatser*

Artval och ersättningsstrategier

Inhemskt och exotiskt

Klimatpåverkan av nyplanterade träd

Kontakt med länsstyrelsen

Beställa träd från plantskolor

Kulturhistoriska värden

Naturvärden

Plantering av träd

Riskbedömning av träd

Skadegörare

Skydda träd vid grävning

Skötsel av träd vid extremväder

Skötsel av yngre träd

Skötsel av vuxna och äldre träd

Sociala värden

Upphandling av arborister

Växtbäddar och jordförbättring